

Nr 286.

Av herrar **Linder** och **Öhman**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.

Såsom framgår av det utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, vilket åberopas i Kungl. Maj:ts proposition nr 214 med förslag till förordning om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar m. m., har styrelsen för svenska sparbanksföreningen i utlåtande i anledning av remiss av bostadskreditsakkunnigas betänkande gjort vissa erinringar mot de sakkunnigas förslag. Dessa erinringar synas icke hava blivit i tillbörlig mån beaktade vid den kungliga propositionens avfattande.

Då det måste anses önskvärt, att den nya kreditorganisationen icke föranleder försämring av villkoren för primärkrediten eller onödigtvis inverkar störande på den rörelse, som på ett för låntagarna tillfredsställande sätt drives av redan befintliga kreditinrättningar, uttryckte styrelsen för svenska sparbanksföreningen starka betänkligheter mot det vittgående samarbete mellan stadsintekningsföreningar (såsom de nya kreditföreningarna benämndes i de sakkunnigas förslag) och stadshypoteksföreningar, för vilket de sakkunnigas förslag lämnat rum och vilket de sakkunniga i motiveringen till förslagen uttryckligen förordat. Om skälen till dessa betänkligheter anförde styrelsen följande:

»Även om det måste erkännas vara möjligt, att styrelseledamot eller tjänsteman i stadshypoteksförening, vilken tillika vore styrelseledamot eller tjänsteman i stadsintekningsförening, skulle kunna undgå att vid utövandet av den senare funktionen låta sig påverkas av hänsyn till hypoteksföreningens intresse att öka sin utlåning mot primärintekningar, synas dock sannolika skäl föreligga för det antagande, att sådan persongemenskap mellan intekningsförening och hypoteksförening skulle få till följd, att lånesökande och låntagare hos intekningsföreningen där komme att bliva föremål för påtryckning i syfte att förmå dem att upptaga primärlånen i stadshypoteksföreningen. Särskild anledning till betänkligheter mot nämnda persongemenskap finner styrelsen i lydelsen av § 22 i Förslag till förordning om svenska stadsintekningskassan etc. med därtill hörande motiv. Om det anses erforderligt att åt intekningsförenings styrelse överlåta så vidsträckt diskretionär prövningsrätt med avseende på frågan, huruvida primärkredit skall anses på betryggande sätt ordnad, som av de sakkunniga föreslagits, måste det erkännas vara synnerligen olämp-

ligt, att ledamot av sådan styrelse tillåtes vara styrelseledamot eller tjänsteman i en av de om primärlånen konkurrerande kreditinrättningarna. Alldeles uppenbart måste ett samarbete mellan de båda kreditinrättningarna, vilket sträcker sig ända till gemensamma styrelseledamöter, gemensam tjänstepersonal, gemensamma lokaler, vara ägnat att ingiva den sekundärkreditsökande allmänheten den föreställningen, att primärlånens placering i hypoteksföreningen komme att underlätta de efterliggande in-teckningarnas belåning hos in-teckningsföreningen. Föreningens styrelse håller alltså för troligt, att resultatet av det nämnda samarbetet skulle bliva, att in-teckningsföreningarnas kunder funne sig föranlåtna att belåna primärinteckningar hos hypoteksförening även i de fall, då belåning exempelvis hos en sparbank skulle medföra billigare eller i annat avseende gynnsammare lånevillkor. Den förbättring av den sekundära bostadskrediten, vartill den föreslagna kreditorganisationen syftar, bleve då köpt för priset av en icke nödvändig försämring av villkoren för primärkrediten.

Härtill kommer, att — enär utlåningen mot primärinteckningar i bostadsfastigheter i städer och stadsliknande samhällen utgör en av de viktigaste formerna för sparbankernas placering av insättarmedel — en överföring i större skala av sådana primärlån från sparbankerna till stadshypoteksföreningarna skulle för de förra medföra konsekvenser av sådan räckvidd, att styrelsen bestämt måste avstyrka varje åtgärd från det allmännas sida, vilken kan befaras hava en dylik överföring till följd, med mindre det efter grundlig utredning befunnits sannolikt, att de fördelar, vartill åtgärden syftar, till fullo uppväga den skada, som den kan väntas åsamka sparbanksväsendet i landet. En sådan utredning föreligger, styrelsen veterligt, icke.»

Av dessa skäl förordade styrelsen för svenska sparbanksföreningen sådan ändring i det remitterade förslaget till förordning om svenska stadsin-teckningskassan och om stadsin-teckningsföreningar, att däri måtte stadgas förbud för såväl styrelseledamot som tjänsteman i in-teckningsförening att vara styrelseledamot eller tjänsteman i stadshypoteksförening. Skulle det anses olämpligt att vidtaga sådan ändring, borde åtminstone, enligt styrelsens uppfattning, under de fortsatta förarbetena till nämnda förordning på auktoritativt sätt uttalas, att lån mot säkerhet av in-teckning med bättre förmånsrätt i samma fastighet borde anses vara på betryggande sätt ordnat, om det utlämnats av sparbank i orten och detta icke skett med villkor om årlig avbetalning eller eljest på viss tid, d. v. s. om lånet vore ett s. k. stående sparbankslån. Likaså ansåg styrelsen, att i anslutning till den av de sakkunniga föreslagna författningen borde givas ett auktoritativt uttalande, att det icke kunde vara lämpligt, att in-teckningsförening och stadshypoteksförening förenade sig om gemensamma lokaler eller att styrelseledamot eller tjänsteman i stadshypoteksförening utsåges till revisor eller siffergranskare i in-teckningsförening.

Den kungliga propositionen har ej beaktat de farhågor för en överföring i större skala av primärlån från sparbankerna till stadshypoteksföreningarna, åt vilka styrelsen för svenska sparbanksföreningen givit uttryck och vilka givit

nämnda styrelse anledning att med tanke på räckvidden av de konsekvenser, en dylik vidsträckt överföring skulle medföra, varna för åtgärder från det allmännas sida, vilka kunna befaras hava en sådan överföring till följd. Enligt vår mening måste emellertid stor vikt fästas vid de betänkligheter, som styrelsen för svenska sparbanksföreningen i detta avseende funnit anledning föreligga att framföra. Att de uttryckta farhågorna icke äro ogrundade, framgår av en skrivelse, som Skånes stadshypoteksförening den 15 mars 1929 avlätit till statsrådet och chefen för kungl. socialdepartementet och vari bl. a. göres följande uttalande: »Det skall emellertid visst icke förnekas, att in-teckningsföreningarnas tillkomst och fulla utnyttjande i samförstånd med hypoteksföreningarna kan särskilt under en övergångsperiod få en icke obetydlig inverkan på sparbankernas lån-rörelse. Att denna såsom sparbanksföreningens styrelse synes antaga skulle komma att lida någon direkt skada därav, finnes dock ingen anledning att befara. Vad det rör sig om är endast att en viss omplacering av sparbankernas tillgångar antagligen blir nödvändig.»¹

I lån (eller delar av lån), för vilka säkerheten utgjordes av in-teckning inom halva taxeringsvärdet i annan fastighet i stad, köping eller municipalsamhälle än jordbruksfastighet och industrifastighet, hade de svenska sparbankerna (post-sparbanken ej medräknad) vid 1927 års slut placerade 28.2 % av sina (till 2.9 milliarder kronor uppgående) förvaltade medel,² d. v. s. över 800 millioner kronor. Samtidigt torde något hundratal millioner kronor hava varit anbragta i lån mot in-teckning över halva taxeringsvärdet i dylika fastigheter. Farorna icke endast för sparbanksväsendets sunda utveckling utan för landets hela kredit-väsende av att en avsevärd del av dessa lån uppsägas och överflyttas till stads-hypoteksföreningarna och att sparbankerna sålunda tvingas att för placeringen av de betydande belopp, varom här är fråga, söka andra utvägar, vilka med viss-het kunna väntas bliva mera riskfyllda (t. ex. aktielån och industrikrediter) eller eljest mindre lämpliga (t. ex. obligationer med fast ränta, vilkas före-komst bland sparbankernas aktiva i relativt större utsträckning än nu skulle medföra en icke önskvärd ökad bundenhet hos sparbankernas inlåningsränte-satser), synas icke hava blivit beaktade vare sig av de sakkunniga eller i den kungliga propositionen.

Det är en känd sak, vilken utomordentlig roll sparbankerna spela för vårt lands ekonomiska liv. Det är likaledes ett känt förhållande, i vilken betydande utsträckning sparbankerna stå såsom upptagare och förvaltare av medel, vilka härflyta från vårt lands små sparare. Det är därför av vikt, att tilliten till sparbankerna och tryggheten för nämnda medels omhänderhavande ej i någon mån rubbas. Dessa önskemål kunna ej sägas vara på ett tillfredsställande sätt beaktade i den kungliga propositionen. Då de synpunkter, som i detta avseende framhållits av svenska sparbanksföreningens styrelse, synas oss vara förtjänta av stor uppmärksamhet, hava vi ansett desamma böra dragas direkt under riksdagens prövning.

¹ Kurs. av oss. — ² Svensk sparbankstidskrift 1928, häfte 5, sid. 345.

Vi tillåta oss därför hemställa,

att riksdagen ville besluta, att i det i den kungliga propositionen framlagda förslaget till förordning om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar stadgas förbud för såväl styrelseledamot som tjänsteman eller revisor i bostadskreditförening att vara styrelseledamot eller tjänsteman i stadshypoteksförening,

eller, om detta ej kan bifallas,

att i förordningen föreskrives, att lån mot säkerhet av in-teckning med bättre förmånsrätt i samma fastighet skall anses vara på betryggande sätt ordnat, om det utlämnats av sparbank i orten och detta icke skett med villkor om årlig avbetalning eller eljest på viss tid.

Vidare hemställa vi, att vederbörande utskott måtte vidtaga de ändringar i den av Kungl. Maj:t föreslagna författningstexten, som påkallas av de av oss framställda ändringsförslagen.

Stockholm i april 1929.

William Linder.

Ivar Öhman.